

!! WYRTINGEN VOLGENDE
TOORTS.

DE TOORTS

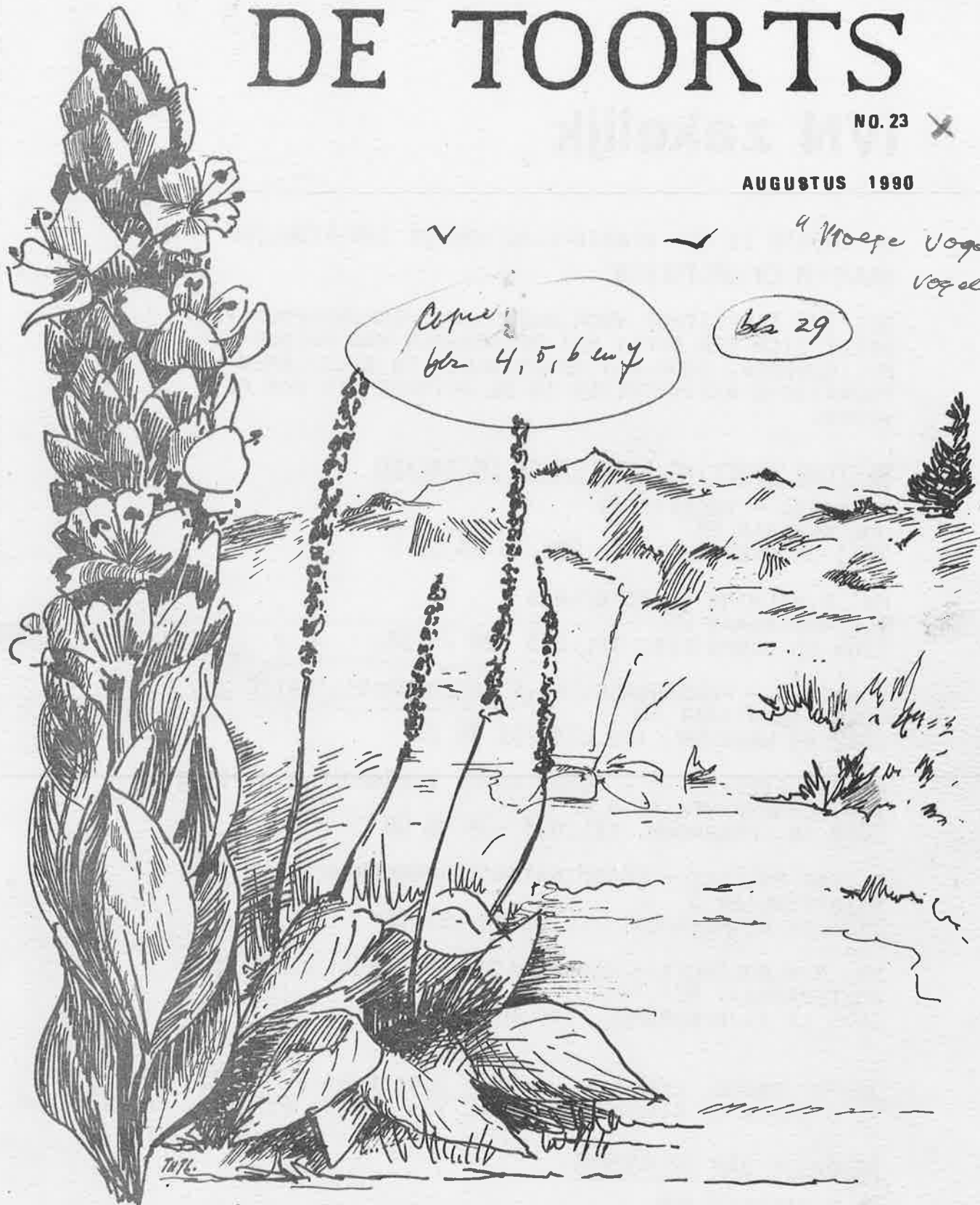
NO. 23

AUGUSTUS 1990

✓ ✓
"Kroese Vogels"
Vogels

✓
Cope
blz 4, 5, 6 en 7

blz 29

contactblad van de afdeling
haarlem en omstreken
van het IVN

8^E JAARGANG

IVN zakelijk

DE TOORTS IS HET KONTAKTBLAD VAN DE IVN-AFDELING
HAARLEM EN OMSTREKEN.

HET IVN (INSTITUUT VOOR NATUURBESCHERMINGSEDUKATIE)
STELT ZICH TEN DOEL: HET BEVORDEREN VAN NATUUR- EN
MILIEUBESEF, DOOR HET ORGANISEREN EN STIMULEREN VAN
EDUKATIEVE AKTIVITEITEN IN DE RUIMSTE ZIN VAN HET
WOORD.

BESTUUR AFDELING HAARLEM EN OMSTREKEN

R.ROORDA - VOORZITTER
JULIANALAAN 63
2051 JM OVERVEEN. TEL.023-25 33 08

MW. M.WILMINK - SECRETARIS
V.D.WAALSLAAN 20
2105 TD HEEMSTEDE. TEL.023 -28 75 28

F.HAGENS - PENNINGMEESTER + LEDENADMINISTRATIE
SOESTDIJKSTRAAT 30
2012 KS HAARLEM. TEL.023 -31 24 27

MW. C.LEYZERS VIS - COÖRDINATOR WERKGROEP EXKURSIES
I.V.D.WAEYENSTRAAT 4
2064 XN SPAARNDAM. TEL.023 -38 46 06

N. VAN ESTERIK - COÖRDINATOR WERKGROEP SCHOLEN
FAZANTENLAAN 3
2121 EA BENNEBROEK. TEL.02502 -92 00

MW. R.M.HULSHOFF - COÖRDINATOR WERKGROEP KURSUSSEN
WESTERSTRAAT 92
1655 LE SIJBEKARSPEL. TEL.02299 -829

JAARBIJDRAGE: LEDEN F. 22,50 - DONATEURS F. 25,00
TE STORTEN OP GIROREKENING 5007954 T.N.V. IVN-AFD. HAARLEM E.O.

REDAKTIE VAN DE TOORTS

MW.Y.BEERTHUIZEN
JACQ.DE JONG
TH.LITJENS

REDAKTIE-ADRES: JACQ.DE JONG, F.NETSCHERSTRAAT 18
2024 KS HAARLEM. TEL.023 -25 49 41

Inhoud

Wie is die enthousiaste kandidaat ?	2
Bestuursmededeling	3
X Verslag van de enquête	4
Excursie naar Zuid-Limburg	8
Buurtgenoten	9
Structuurwijziging landelijk bestuur IVN	11
Wij feliciteren	11
Inheemse vleermuizen (VLEN)	12
Lezing Plan Ooievaar	13
Herfsttrek in Zuid-Zweden (2)	14
X Zo maar wat prietpraat	18 X
Ganzen (4)	20
ODON	22
Kruidennieuws	23
X De alarmklok luidt voor ons vogelbestand	25 X
Leestafel	26
De Heimanshof	27

Wanneer we ons blikveld richten op de activiteiten binnen en buiten het IVN, dan valt op, dat er momenteel zeer veel aan de orde is, op structureel natuur-en milieubeheersgebied alsook op organisatorisch bestuurlijk terrein. Van een deel van deze activiteiten wordt in dit augustusnummer gewag gemaakt.

Binnen onze eigen IVN afdeling vond de discussie plaats over het te volgen beleid, werd het beleidsplan geaccepteerd, afgerond en uitgegeven.

De enquête, als onderdeel van de beleidsplanuitvoering werd gehouden en wordt in dit augustusnummer door het bestuur samengevat en toegelicht.

Ook de viering van het 30 jarig bestaan van het IVN verdient de aandacht. Alle IVN afdelingen zullen op 6 en 7 oktober aan deze lustrumviering hun steentje bijdragen.

KOPY VOOR HET VOLGEND NUMMER INLEVEREN UITERLIJK 1 NOV. A.S.

Last but not least zijn op nationaal niveau aan de orde: het nationaal milieu-beleidsplan, waaraan in pers en media aandacht wordt gegeven. Voorts het nationaal natuurbeleidsplan, waarin o.a. de geplande ecologische hoofdstructuren van ons land worden uiteengezet. Onder andere Vogelbescherming leverde op dit plan een indringend commentaar onder het motto: "Wat hebben onze vogels eraan?" Meer hierover kunt u lezen in Vogels van juli/augustus.

Concluderend kan gesteld worden, dat bovengenoemde activiteiten ook hier duidelijk illustreren, dat een levende actieve samenleving bij voortduring in ontwikkeling is, en aan veranderingen onderhevig. Daarbij wisselen perioden van stabilisering en bezinning zich af met perioden van nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Kortom een boeiend toneel.

De redactie

Wie is die enthousiaste kandidaat?

EEN UITERST DRINGENDE OPROEP!

Het bestuur van de afdeling Haarlem en Omstreken zit nog steeds met smart te wachten op enthousiaste leden die de fakkel willen overnemen van de huidige secretaris en penningmeester die beiden in 1991 hun functie zullen neerleggen. Degenen onder u die zich op bestuurlijk niveau willen inzetten voor het IVN en zich aangetrokken voelen tot een van deze boeiende en afwisselende functies kunnen opgeven bij het secretariaat, tel 023-28 75 28 (Mevr. Mieke Wilmink).

Het bestuur

Fopspinnen

De Zuidoost-Aziatische spin Cyclosa mulmeinensis maakt fopmodellen van zichzelf. Hij omwikkelt restjes van zijn prooidieren met spindraden, totdat de pakketjes ongeveer van zijn eigen formaat zijn. Deze bevestigt hij op strategische plaatsen in zijn web. De kans is vrij groot dat spinnenetende vogels tijdens hun jacht zo'n pakketje pakken in plaats van de spin zelf.

Bestuurs- mededeling

- * Mevrouw Maria Stolte wordt de nieuwe afgevaardigde van het IVN in de Milieuraad van Heemstede.
- * Mevrouw Jannie de Vries zal voortaan de verzorging van de ledenadministratie op zich nemen.
- * De heer Ronald Roorda wordt de afgevaardigde van het bestuur van het IVN van de afdeling Haarlem en omstreken in de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk.

*Wat gaat er nu
gebeuren met de Stichting?*

GIDSEN GEVRAAGD!

Op zaterdag 29 september zal het 65 jarig bestaan van Thijsse's Hof gevierd worden. Een groep van ongeveer 200 genodigden zal op deze dag rondgeleid worden in de Hof zelf en op het terrein van Caprera.

Er zijn ca. 15 gidsen nodig voor deze rondleiding, willen de groepen niet te groot worden.

De opening is om 10.00 uur, en om 12.00 uur zullen zowel gasten als gidsen een lunch aangeboden krijgen.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij het secretariaat, tel 023-28.75.28.

*thema: historie Thijsses Hof? Welk
coördinaat?*

KLEINSTE PAARDJES IN EMMEN

In het Noorder Dierenpark in Emmen zijn de kleinste paardjes ter wereld te zien: de Falabella's. De dieren hebben een schofthoogte van maximaal 73 cm. en zijn daarmee kleiner dan kleine shetlanders.

Het verschil tussen een shetlander en een fabella zit 'm vooral in de bouw. Fabella's hebben de eigenschappen van een volbloed paard: slank, rank en edel. Een shetlandse pony is veel meer gedrongen van bouw.

Fabella's zijn echt luxe paardjes, waarop niet gereden kan worden.

De dieren zijn geïmporteerd uit Groot-Brittannië, waar ze worden gefokt op het landgoed in Thetford van Lord en Lady Fisher. De paardjes behoren tot de grootste attractie van een Zuidamerikaanse dierentuin die op het landgoed is gevestigd.

Fabella's danken hun naam aan señor Gulio Caesar Falabella uit Argentinië. Het verhaal gaat dat de grootvader van Fabella een uitzonderlijk klein paardje zag dat in de kudde paarden rond zijn ranch liep. Hij ving het kleine hengstje en gebruikte het voor de fok. Door steeds weer de kleinste paardjes te kiezen uit de nafok, ontstond een stoeterij van tientallen miniatuurpaardjes. Fabella had een goudmijn aangeboord, want de paardjes brachten prijzen op van 200 tot 300 duizend dollar per stuk. (EOS)

VERSLAG VAN DE enquête

Inleiding

Van de 106 leden die onze afdeling momenteel heeft, hebben 66 mensen de enquête teruggestuurd. Dat is 62% van ons ledenbestand: een bedroevend resultaat of "normaal"? Van de 66 leden die gereageerd hebben heeft één persoon zijn lidmaatschap opgezegd en 10 mensen hebben te kennen gegeven donateur te willen worden. De overige 55 leden zullen in dit verslag verder aangeduid worden als "de leden".

42 van de 79 donateurs hebben de enquête teruggestuurd. Deze 42 zullen verder als "de donateurs" aangegeven worden. Twee donateurs hebben hun donateurschap opgezegd. Geen enkele donateur is actief lid geworden.

Een aantal leden heeft de enquête helaas zeer onvolledig ingevuld; waarom? Het overgrote deel van de donateurs heeft om begrijpelijke redenen de onderwerpen "vaardigheden/interesses" en "voorkeur werkgroepen" niet ingevuld.

A) Algemene informatie

De leeftijd van "de leden" varieert van 27 t/m 73 jaar. Zoals te zien in figuur 1 is er een groot aantal "leden" tussen de 30 en 40 jaar. Figuur 2 laat zien dat enkele "leden" meer dan 25 jaar actief zijn voor het IVN. De meeste "leden" zijn echter 4 à 5 jaar lid. Dit zijn voor het merendeel mensen die de gidsenkursus '86-'88 gevolgd hebben.

Het belang van een gidsenkursus wordt hiermee duidelijk onderstreept.

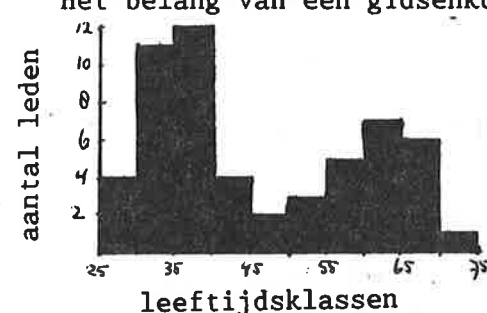

Fig.1: verdeling van "leden" over leeftijdsklassen

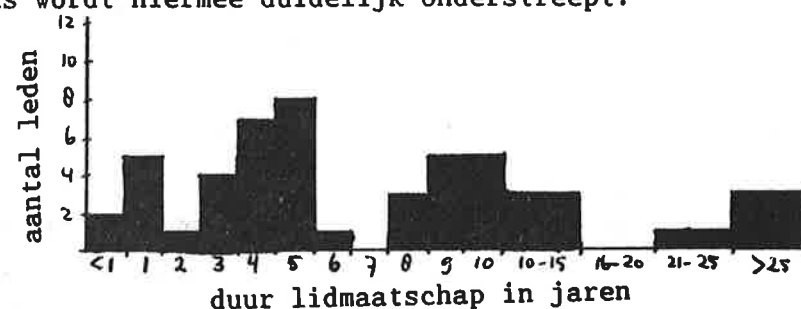

Fig.2: verdeling van leden over lengte lidmaatschap

15 van "de 55 leden" zijn momenteel niet of nog niet actief. Van de resterende 40 "leden" is het merendeel betrokken bij de coördinatie en het leiden van excursies. Ook zijn relatief veel mensen betrokken bij de redactie en distributie van de Toorts. Andere activiteiten waarin "de leden" uit naam van het IVN veel tijd stoppen zijn: bestuur, werkgroep Kursussen, het verzorgen van tentoonstellingen, de Groene Winkel, het Ecodrome, (dia-)lezingen, werkgroep van Kampbegeleiders, Thijsse's Hof, publiciteit, werkgroep Schoolbiologen, organisatie van uitstapjes voor leden en donateurs en vogelinventarisatie.

Dat we te maken hebben met een groep zeer actieve mensen toont figuur 3:

50% van de actieve "leden" is bij meer dan één activiteit betrokken. Bovendien zijn deze mensen naast het IVN ook vaak actief bij andere natuur- of milieuverenigingen (o.a. nestkastkontrolle, Vogelwerkgroep Haarlem, KNNV, Groene Hart, rangers Wereldnatuurfonds, Platform Natuur- en Milieu-educatie, Milieugroep Bollenveek, Thijsse's Hof, Ecodrome, Pieter Vermeulenmuseum, Kon.Maatsch.voor Tuinbouw en Plantkunde).

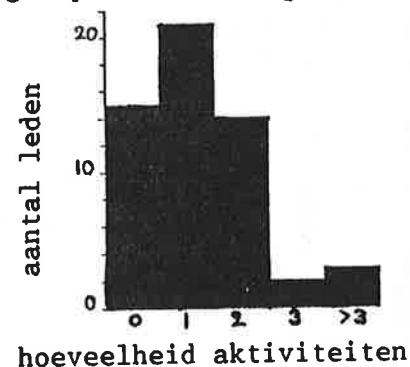

Fig.3: betrokkenheid van leden bij hoeveelheid activiteiten

B) Vaardigheden/interesses

De meest gescoorde vaardigheden en/of interesses zijn: gidsen(26x), begeleiden exkursies kinderen(18x), belangstelling voor gemeentelijke en provinciale milieu-politiek(16x), inhoudelijke kant tentoonstellingswerk(13x), het opzetten van kursussen en lesgeven(resp. 12x en 14x), voorbereiden en schrijven van natuurpaden, fietsroutes en wandelroutes(resp. 11x, 12x en 13x) en de distributie van de Toorts(12x). Ook hier geldt weer dat veel "leden" meer dan één vaardigheid en/of interesse opgeven.

C) Werkgroepen

Gezien de voorkeur van "de leden" voor de diverse werkgroepen is het gerechtvaardigd de bestaande werkgroepen te handhaven. Voor de werkgroep Publiciteit bestaat gelukkig weer wat meer interesse dan tot voor kort het geval was, zodat het werk van deze belangrijke werkgroep in de toekomst wellicht niet meer op de schouders van één persoon neer hoeft te komen. Het voorstel van het bestuur om een werkgroep Overheid en Milieu op te richten lijkt gerechtvaardigd gezien de belangstelling voor deze werkgroep. Zo'n 15 leden geeft de voorkeur actief te willen zijn in deze werkgroep. Een aantal "leden" heeft geen voorkeur opgegeven voor een werkgroep. Verder worden er door "de leden" suggesties gedaan voor de oprichting van de volgende werkgroepen: Tentoonstellingen, (Dia-)lezingen, Vogels, Uitstapjes leden en donateurs, Natuur-en Landschapsbeheer.

D) Mening over de Toorts en de afdeling

Naast de vaste antwoordmogelijkheden (goed/matig/slecht) heeft een verheugend groot aantal leden, en ook enkele donateurs, nadere commentaren en suggesties geleverd over de Toorts en het functioneren van de afdeling.

D1) Toorts

Voor de meeste punten geldt dat ca 10% van "de leden" en 25% van "de donateurs" geen mening geeft. Van degenen die de vragen wel beantwoord hebben is het overgrote deel tevreden over de inhoudelijke kwaliteit van de artikelen, waarbij "de leden" kritischer (12% matig) zijn dan "de donateurs". Voor de diversiteit van de artikelen geldt hetzelfde, maar tegelijk geeft een groot aantal lezers aan graag meer aandacht te zien voor een aantal onderwerpen die hieronder staan aangegeven.

Het merendeel is tevreden over de lay-out, frequentie en verspreiding.

Het is opvallend dat "de donateurs" die hun mening te kennen geven vrijwel zonder uitzondering uitermate tevreden zijn over de Toorts.

Ongeveer de helft van "de leden en donateurs" heeft belangstelling voor een rubriek "mening van de lezers", een kwart niet.

De helft van "de leden en donateurs" heeft geen mening over onderwerpen die ze graag behandeld ziet in de Toorts. Een kwart van "de leden en donateurs" daarentegen heeft een scala van onderwerpen aangegeven dat men graag behandeld ziet in de Toorts:

Zeer eenstemmig is de vraag naar meer artikelen over "het milieu".

Vooraf de politieke besluitvorming betreffende milieuzaken in de regio heeft de belangstelling, maar ook milieu in en om het huis.

Ook wordt meer reclame voor het openbaar vervoer gewenst.

Verder wil men via de Toorts beter geïnformeerd worden over het reilen en zeilen binnen de afdeling: structuur van de afdeling, activiteiten van de werkgroepen, verslagen van afdelingsactiviteiten, verslag van de enquête, leerzame ervaringen uitwisselen, suggesties voor leden die zich "los-vast" willen inzetten. Een andere categorie lezers ziet graag wat meer speciale "groene" onderwerpen behandeld of wil graag meer tips krijgen over interessante te bezoeken gebieden of activiteiten elders. Daarnaast is er een serie praktische op- en aanmerkingen gegeven op de Toorts, variërend van gebruik van ongebleekt papier tot het kort houden van de artikelen.

Alle resultaten en commentaren zijn volledig en anoniem doorgespeeld aan de redactie van de Toorts.

90% van de leden: $0,9 \times 55$ 49,5 lid
10% van de leden: $0,1 \times 42$ 4,2 donat.

81,0

D2) Het functioneren van de afdeling

Grofweg een derde deel van "de leden" geeft helaas geen mening over het functioneren van de afdeling. Voor nieuwe leden begrijpelijk, maar moet dit voor de rest van "de leden" uitgelegd worden als een uiting van gebrek aan betrokkenheid bij de afdeling? Zoja, dan is dit een veeg teken en zal het bestuur dat ter harte moeten nemen.

Van "de donateurs" heeft tweederde deel geen mening over het functioneren van de afdeling. Deze categorie wordt om deze reden in onderstaande slechts af en toe meegenomen.

"De leden" (die hun mening gaven) vinden dat het bestuur goed functioneert. Een derde deel van "de leden" vindt dat de werkgroepen goed functioneren, 22% vindt dit matig en 43(!) van "de leden" heeft/geeft hierover geen mening. Met name is er ontevredenheid over het onvoldoende functioneren van de werkgroep Publiciteit.

Ook de onderlinge afstemming tussen de werkgroepen behoeft verbetering en er is een actievere koördinatie nodig binnen de werkgroep Scholen.

Een aantal mensen koestert goede hoop op de resultaten van de enquête: nadat ieder lid in een (of meerdere) werkgroep(en) is ingedeeld zouden we een frisse start kunnen maken met de werkgroepen.

Het merendeel van "de leden" (met mening) is positief over nauwere samenwerking met andere natuur-en milieuorganisaties, enkelen zijn sceptisch. Een kleine helft van "de leden" heeft behoefte aan meer onderlinge kontakten, een derde deel niet. Hetzelfde geldt voor de behoefte aan (korte) nascholingskursussen en kontakt-/thema-avonden. Ook weekend- en daguitstapjes worden gezien als goede mogelijkheid voor kontakt en/of nascholing.

De behoefte aan voorgaande zaken is onder "de leden" beduidend groter dan onder "de donateurs".

De helft van "de leden" vindt dat ons doel (= natuur- en milieu-educatie) bereikt wordt, 10% vindt dat dit onvoldoende het geval is. Kritiek is dat we steeds dezelfde kleine groep toch al geïnteresseerde mensen bereiken en dat het IVN te weinig naamsbekendheid geniet.

Ook uit de reacties op de vraag hoe men de verhouding vindt tussen exkursies, lezingen, kursussen en tentoonstellingen blijkt dat "de leden" verwachten dat we ons doel beter bereiken door naast exkursies ook meer lezingen, tentoonstellingen en kursussen te organiseren voor een breed publiek.

D3) Verdere op- en aanmerkingen

De mogelijkheid om vrij commentaar te leveren gaf de volgende resultaten:

- een aantal leden is positief over het houden van de enquête; een enkeling is kritisch/negatief
- over het interne functioneren van de afdeling zijn, naast bovengenoemde zaken, voornamelijk positieve commentaren; een enkeling vindt de afstand tussen afdeling en bestuur te groot
- een aantal leden en donateurs biedt zich expliciet aan voor het organiseren van bepaalde activiteiten (lezingen, tentoonstellingen, begeleiden van aankomende gidsen en diverse hand- en spandiensten)
- met name een aantal donateurs is heel enthousiast over de exkursies en geniet hier erg van.

D4) Suggesties voor de toekomst

Legio suggesties werden gedaan om het functioneren van de afdeling te verbeteren:

- er is een sterke roep om ons als IVN-afdeling meer bekend te maken via de lokale media (krant, radio, teletekst en VVV-agenda)
- een eigen onderkomen, liefst milieu-educatiecentrum, realiseren om onze doelstellingen beter te kunnen bereiken via kursussen, lezingen en tentoonstellingen "aan huis"; de afdeling krijgt hierdoor meer een "eigen gezicht"

- de resultaten van de enquête uitbuiten zodanig dat:
 - * ieder lid een (of meer) werkgroep(en) vindt van waaruit hij/zij actief kan bijdragen aan onze doelstelling
 - * alle onderdelen van onze afdeling hiervan kunnen profiteren en we als afdeling (nog) beter gaan draaien
- veel suggesties vallen samen met eerder genoemd commentaar per onderwerp en zijn daaronder meegenomen.

VAN RESULTATEN NAAR AKTIEPLAN

Met de resultaten van de enquête zal het volgende gedaan worden:

- 1) Er zal een rapportje verschijnen met de volledige resultaten, de konklusies, dit verslag en aanbevelingen voor een eventuele volgende enquête.
- 2) Er zal door het bestuur bekeken worden hoe om te gaan met leden die niet gereageerd hebben, en met niet-actieve leden die ook niet te kennen hebben gegeven actief te willen worden.
- 3) Er zal aan iedere reeds bestaande werkgroep een overzicht gegeven worden van de leden die hun voorkeur getoond hebben voor die bepaalde werkgroep. Ook zullen per werkgroep de namen van leden doorgegeven worden die vaardigheden/interesse hebben voor activiteiten die bruikbaar zij in die bepaalde werkgroep.
In het najaar zullen er bijeenkomsten georganiseerd worden om te zien welke plannen er per werkgroep ontwikkeld kunnen worden en wie welke taken op zich wil nemen.
- 4) Het bestuur zal de suggesties voor nieuw op te zetten werkgroepen bespreken en voorstellen doen.
- 5) Voor nieuw op te richten werkgroepen zal voor de eerste bijeenkomst iemand vanuit het bestuur het initiatief nemen. Verder als bij bestaande werkgroepen.
- 6) De commentaren die betrekking hebben op een bepaalde werkgroep zullen aan deze werkgroepen toespeeld worden (anoniem).
- 7) Aan het sekretariaat zal een totaal-overzicht gegeven worden van de resultaten van de enquête. Op grond hiervan zal het zoeken naar mensen voor een bepaalde klus vergemakkelijkt worden.
Voorbeeld: er belt iemand die op een doordeweekse dag een gids wil hebben voor een groep kinderen. Met behulp van de enquêteresultaten kan nu gezocht worden in de groep "leden" die zowel overdag beschikbaar zijn als de vaardigheid/interesse hebben met kinderen om te gaan.
Ook leden en donateurs die aangeboden hebben beschikbaar te zijn voor hand- en spandiensten zullen in dit overzicht opgenomen worden.
- 8) Het bestuur zal ernaar streven de geleverde commentaren en suggesties zoveel mogelijk mee te nemen bij het besturen van de afdeling.

Na bovenstaand verslag gelezen te hebben zal het de leden (en donateurs) waarschijnlijk duidelijk geworden zijn waarom het voor onze afdeling (en henzelf) zo belangrijk is dat alle leden (en donateurs) de enquête zorgvuldig ingevuld terugsturen.

Als u dit nog niet gedaan heeft, zouden we u willen vragen dit alsnog zo spoedig mogelijk te doen. Een nieuw exemplaar is op aanvraag verkrijgbaar via het sekretariaat.

Maureen Hulshoff, Mieke Wilmink, Yvonne Beerthuizen en Carla Leyzers Vis

EXCURSIE NAAR Z-LIMBURG

In navolging van het zo succes-
vol verlopen meerdaagse uitstapje
naar de Weerribben rond het Hemelvaart-
weekend van vorig jaar, hoopt onze IVN-
afdeling wederom een excursie van een aantal dagen te organiseren.
Bij voldoende belangstelling ligt het in onze bedoeling van don-
derdag 9 mei t/m zondag 12 mei 1991 naar Zuid-Limburg (omgeving
Mechelen - Epen) te gaan.

Hoewel de data nog ver in het verschiet liggen, lijkt het ver-
standig deze -bij eventuele interesse- alvast in gedachten te hou-
den en rekening te houden met de planning voor het komende jaar.
Meer informatie over lokatie, excursieprogramma en manier van op-
geven zullen in een latere TOORTS gepubliceerd worden.

Ronald Roorda

Sommige vogels kunnen duizelingwekkende hoogten bereiken. Record-
houders zijn de gestreepte ganzen. Men heeft waargenomen, dat deze
vogels op meer dan tien kilometer hoogte over de toppen van het
Himalayagebergte scheerden.
Snippen zijn eveneens echte hoogvliegers. Zij kunnen hoogten be-
reiken van zo'n zes kilometer.
Ooievaars hebben ook niet bepaald last van hoogtevrees. Deze vo-
gels vliegen, naar verluidt, soms op hoogten van vijfduizend meter.

Het is klein en het springt, heeft een gestroomlijnde bouw die helemaal aangepast is aan een leven op de huid en in de vacht van de onvrijwillige gastheer. Zijn poten hebben krachtige dubbele klauwen waarmee hij uitstekend houvast vindt. Het lievelingskostje is bloed, juli en augustus de maanden waarin hij het meest van zich laat voelen en bij huisdierbezitters is hij eerder huisdan buurtgenoot.

Hij behoort tot de orde der Siphonaptera, hetgeen wil zeggen dat hij een zuigbuis heeft en vleugelloos is.

Laten wij hem verder maar gewoon vlo noemen. Het portret van een uitzuiger.

Er zijn maar liefst 2000 verschillende soorten bekend, verspreid over de hele wereld. Ze voelen zich echter het lekkerst in gematigde klimaten, en houden gaarne vogels en zoogdieren gezelschap, inclusief de mens. Reptielen en amfibieën laten ze links liggen en voor vissen hebben ze evenmin belangstelling.

Sommige soorten hebben een dermate innige band met hun gastheer dat ze hun hele volwassen leven bij hem blijven, de meeste echter springen nog wel eens over op een andere bloeddonor als ze dat zo uitkomt.

De vlooiën die een onderkomen bij onze kat hadden maakten er een sport van zich voor te stellen aan onze visite. Soms zagen wij ze onbekommerd over de benen van onze gasten springen en hoopten dan maar dat ze niet betrappt zouden worden, vooral niet bij mensen die zelf geen dieren hadden en niet bekend waren met het dagelijks fenomeen vlo. Bij sommige lieden bestaat namelijk het hardnekkige misverstand dat je een viespeuk bent die zijn huis niet goed schoon houdt als er wat vlooiën rondhippen. Nu kun je wel vele, maar niet alle vlooiën naar de eeuwige jachtvelden helpen, want ze bezitten de wonderschone eigenschap dat ze zich razendsnel voortplanten.

Er valt niet tegenop te stofzuigen en te poederen.

Een vrouwtje legt met gemak zo'n 25 eieren per dag, toch geen geringe prestatie voor een hummel van 3 mm.

De larven, die bij de katte- en mensenvlo langgerekt en bleek zijn en poten noch ogen hebben komen na een dag of vijf uit het ei. Ze kunnen eigenlijk alleen maar eten, en dat doen ze dan ook met overgave. Alle organische afvalstoffen die in het nest van de gastheer te vinden zijn staan op hun menu.

De peuters hebben met vampieren gemeen dat bloed een levensbehoefte voor ze is, en daar ze niet over de hoektanden van laatstgenoemden beschikken moeten ze deze rode lekkernij op een andere manier zien te verkrijgen.

STRUCTUURWIJZIGING

landelijk bestuur IVN.

In de 41e jaargang nr. 2 (lente 1990) van Mens en Natuur staat op bladzij 32-33 een artikel betreffende de structuurwijziging binnen het landelijk bestuur van het IVN.
Degenen onder u die over deze notitie hun mening willen geven worden verzocht contact op te nemen met de voorzitter van de afdeling Haarlem, de heer R. Roorda, tel. 023-25 33 08.

WIJ FELICITEREN:

Fred, Baukje en Peter Hagens,
Soestdijkstraat 30, 2012 KS Haarlem

met de geboorte van
DANIEL
op 12 mei 1990

Paring met afstandsbediening

Twee nachten van massa-paringen duurt het voortplantingsseizoen van de paolo-wormen, kleine mariene borstelwormen die op de koraalriffen in de Grote Oceaan leven. De paring vindt echter plaats, zonder dat de wormen erbij aanwezig zijn. Op twee nachten in het laatste kwartier van de maan in oktober/november laat het achterste gedeelte van de Pacifische paolo-wormen -het epitoke deel genoemd- los van de rest van het lichaam en drijft naar de oppervlakte.
Bij zonsopgang geven al deze miljoenen epitoke delen sperma en eieren af in het water, die zich dan verenigen. De wormen zelf blijven al die tijd gewoon in hun veilige gangen in het koraalrif.
Een verwante paolo-worm in het Caribische gebied plant zich op dezelfde manier voort, maar dan tijdens het eerste en derde kwartier van de juli-maan.

inheemse vleermuizen

VLEERMUISWERKGROEP NEDERLAND (VLEN)

Sinds 1987 wordt door de Stichting Vleermuis Onderzoek (SVO) onderzoek verricht naar de aanwezigheid, verspreiding en biotoopkeuze van de Nederlandse vleermuizen in de zomer.

Hiervan ontbrak tot voor kort nog de meest elementaire kennis. Door de ontwikkeling van de 'bat-detector' of vleermuisontvanger, waarmee de ultrasone geluiden van vleermuizen kunnen worden opgevangen, verandert dit in rap tempo.

Het onderzoek dat met dit apparaat wordt uitgevoerd heeft met name de laatste jaren een schat aan nieuwe gegevens opgeleverd. Het is voor het eerst mogelijk om in het Nederlandse landschap vleermuizen in het zomerhalfjaar systematisch te inventariseren.

De landelijke inventarisatie moet in 1992 leiden tot een "Atlas van de verspreiding en oecologie van Nederlandse vleermuizen in hun zomerbiotopen".

Voor de uitvoering van het Vleermuis Atlasproject, dat door de Stichting Vleermuis Onderzoek wordt gecoördineerd, is een netwerk van vrijwilligers opgebouwd.

Uiteindelijk leidde dit in 1989 tot de oprichting van de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN), een samenwerkingsverband tussen de Stichting Vleermuis

Onderzoek en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ).

De basis van de VLEN wordt gevormd door provinciale afdelingen, die overkoepeld worden door een landelijk bestuur.

Hoewel de werkgroep zich met alle taken van het vleermuiswerk bezig houdt, krijgt voorlopig het Vleermuis Atlasproject de meeste aandacht. Daarnaast houdt de VLEN zich bezig met o.a. voorlichting en educatie, winterinventarisaties, en bescherming en beheer. Ieder jaar worden er landelijke en provinciale contactdagen georganiseerd om kennis en ervaringen uit te wisselen en onderzoeksresultaten te presenteren. Vier maal per jaar verschijnt een 'Nieuwsbrief'.

De afdeling Noord-Holland probeert in de komende drie jaren zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over het voorkomen en de verspreiding van vleermuizen.

Door middel van inventarisatieweekenden, gezamenlijke excursies en monstertochten en inventarisaties door individuele vrijwilligers, wordt getracht de in de provincie voorkomende vleermuizen in kaart te brengen.

Omdat het inventarisatiewerk grotendeels 's nachts moet worden uitgevoerd, en bovendien door een beperkt aantal vrijwilligers, is alle hulp hierbij welkom.

Mocht u zomer-of winterverblijven van vleermuizen kennen, dan stellen wij het op prijs als u dit aan ons door wilt geven. Ook zijn wij op zoek naar nieuwe actieve medewerkers aan het Vleermuis Atlasproject in de provincie.

Bat-detectors kunnen eventueel tegen een gering bedrag beschikbaar worden gesteld.

U kunt hierover contact opnemen met de provinciale coördinatoren voor de provincie Noord-Holland:

Vleermuiswerkgroep Nederland - Afdeling Noord-Holland

Algemeen coördinator Noord-Holland

Kees Kapteyn
Bos en Lommerweg 1-III
1055 DK Amsterdam
tel 020-881557

Coördinator Noord-Holland-noord

Joost Verbeek
Gemaal 9
1613 AM Grootebroek
tel 02285-13605

Coördinator Noord-Holland-zuid

Floor van der Vliet
Spaarndammerstraat 660
1013 TJ Amsterdam
tel 020-828216

Lezing Plan Ooievaar

Op woensdag 26 september 1990 zal aan de Ramplaan 108 (kerkgebouw) door de heer drs. F.W.M. Vera een lezing worden gehouden over het Plan Ooievaar. Aanvang 20.00 uur. Deze avond wordt georganiseerd door de Stichting Zuid Kennemerland Natuurlijk en wat dit plan inhoudt kunt u lezen in het onderstaande persbericht:

Het Plan Ooievaar doet voorstellen om in combinatie met binnen-en buitendijkse ontgrondingen en ontwikkeling van de landbouw binnendijs, natuur in de uiterwaarden te ontwikkelen.

Op dit moment is natuur is synoniem met een agrarisch cultuurlandschap in de vorm van grazige open vlaktes met veel vee, gras, bloemen en hier en daar een rij geknotte bomen.

Volgens de ideeën van het Plan Ooievaar moet dat veranderen.

Om te kunnen aangeven om wat voor natuur het gaat, is gekeken naar rivieren in Europa die nog niet zo sterk door de mens zijn beïnvloed. Daaruit blijkt dat meer natuurlijke rivieren een veel gevarieerder plante- en dierenleven kennen dan onze huidige kale uiterwaarden.

De belangrijkste oorzaken van deze rijkdom zijn de aan het seizoen gekoppelde inundaties door de rivier en de begrazing door van nature aanwezige planteneters als rund, paard, edelhert, eland, ree, bever en het allesetende wilde zwijn.

Plan Ooievaar stelt voor in de uiterwaarden weer de processen op gang te brengen die voor het draaien van het rivierensysteem verantwoordelijk zijn.

Het gaat dan om de rivierdynamiek en de begrazing door vrij levende grote planteneters. De planteneters zullen gebracht moeten worden en de rivier moet weer toegang tot de uiterwaarden krijgen door op plaatsen waar het rivierkundig verantwoord is de zomerkade door te graven. Op deze wijze kan een integraal, internationaal ecologisch netwerk worden ontwikkeld, van de Zwitserse Alpen tot in de Voordelta.

Binnendijs zullen voor een milieuhygiënisch verantwoorde landbouw de juiste produktieomstandigheden moeten worden geschapen.

drs F.W.M. Vera

*26 artikel in
Hans en Nieuw
over de rivier
Allice (H. 1/2 Hout)*

Het ligt ineengedoken op het nest,
dat al een tijdje door de koeten is verlaten.

Ik ben zo verbaasd dat ik me vastpak
aan een lantaarnpaal die toevallig naast me staat.

Die schudt een beetje heen en weer.

Door dit geluid schrikt het hoopje blauwgrijs
op het nest.

Het vouwt zijn nek en kop uit en kijkt me aan.

Zo kijken we een tijdje naar elkaar,
de reiger en ik.

Verlegen met de situatie ordent hij
met zijn snavel zijn veren.

Ik loop verder en denk er het mijne van.

Loeke Groenendal

Herfsttrek in Zuid-Zweden (2)

Vorig jaar september bezochten Anneke, Fred, Ronald en Eric de Zuidzweedse provincie Skåne om een indruk te krijgen van de imposante vogeltrek die zich daar jaarlijks voltrekt.

In de vorige Toorts heeft u kunnen lezen wat Skåne zo bijzonder maakt op dit gebied: de rust en het ruime aanbod aan landschappelijke variatie voor pleisterende vogels en, niet in de laatste plaats, het schiereiland van Falsterbo, flessehals in de noordelijke trekroute.

Falsterbo, hoofddoel van onze reis, staat in dit tweede gedeelte centraal.

Verder komt onze uitvalsbasis, de camping bij Ljungen, aan bod.

Handig als tip als u besluit ons voorbeeld te volgen. Want de komende weken (augustus t/m oktober) staat het weer te gebeuren daar in het Zuidzweedse land.

Hooggespannen verwachtingen

De tweede dag van onze reis rolden we om 7.30 uur in Trelleborg van de boot. Nog wat slaperig na de toch wel wat korte nachtrust en met een stevig ontbijt achter de kiezen arriveerden we bij de douane.

Een vriendelijke juffrouw vroeg ons of we nog iets aan te geven hadden. Nee dus. Ietwat bedenkelijk blikte ze in de volledig volgestouwde auto. We kregen het voordeel van de twijfel. Zelfs een stempel in onze paspoorten bleek niet te veel gevraagd. Na deze laatste hindernis zetten we vol goede verwachtingen koers richting Falsterbo.

Een peuleschil deze 40 km, vergeleken bij de lange rit van de vorige dag.

Gezien het nog vroege tijdstip besloten we het opzetten van de tenten nog even uit te stellen voor een eerste indruk van de vogeltrek.

Een beetje vogelaar weet immers dat het hoogtepunt daarvan zich in de vroege uurtjes afspeelt.

De beste lokatie is de golfbaan van Nabben op de uiterste punt van het schiereiland direct onder Falsterbo.

Op deze plek is de afstand naar Denemarken het kortst (ca. 20 km).

Reden dat het gros van de Scandinavische vogels alsmede een flink aantal "Russen" hier de oversteek maakt, gade geslagen door een internationaal vogelaarsgezelschap.

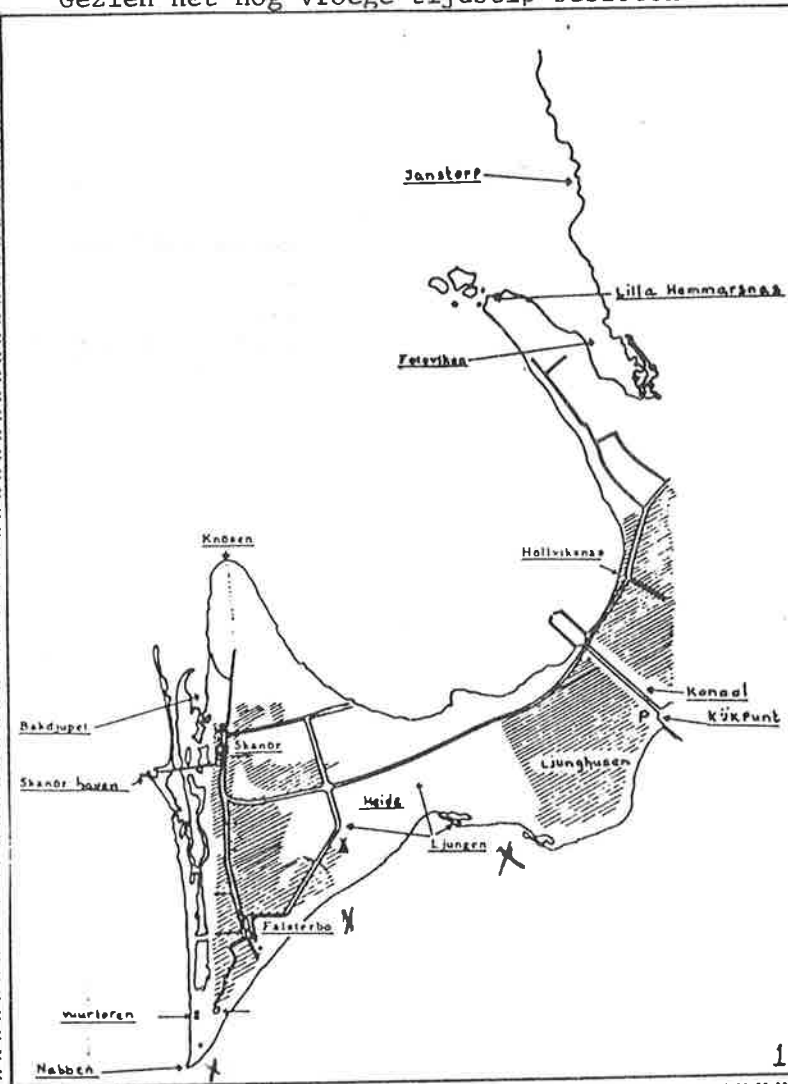
Deze situatie maakt Falsterbo tot het Gibraltar van Noord-Europa.

Het volle parkeerterrein bij Nabben maakte snel duidelijk dat wij niet de enige belangstellenden waren.

Toch lukte het de auto te stallen en spoedig keken we uit over het golfparcours met op de achtergrond de zee.

Blijkbaar genoten twee plekken de voorkeur gezien de concentratie aan vogelaars, herkenbaar aan de meegebrachte telescopen op statief.

We kozen voor de grootste groep op het meest strategische uiterste

puntje bij de zee. Het zou nog enige tijd in beslag nemen eer we de paar honderd meter hadden overbrugd, want boven onze hoofden maakte een constante stroom aan vogelgeluiden ons er op attent dat de hoofdrolspelers ook aanwezig waren. Uit het overheersende "djuu-djuu" viel op te maken dat het vinken betrof, duizenden. In hechte en lange groepen deinden ze op verschillende hoogten in de bekende golvende vlucht richting kust. Ze moesten daarbij opboksen tegen een stevige bries van zee. Een fraai staaltje van gestuwde trek. We herkenden het verschijnsel van onze eigen Kennemerkust waar onder soortgelijke omstandigheden de vogels laag over de zeereep zuidwaarts trekken. Ook bij ons gaat het daarbij dan om aanzienlijke aantallen, maar hier betrof het een veelvoud. Tot onze verbazing stagneerde de stroom nauwelijks; de ene groep was nog niet gepasseerd of de andere kwam er alweer dunnetjes overheen. We merkten nu ook andere vinkachtigen op. Kepen vooral, maar ook groepjes sijzen, groenlingen, kneutjes en een enkele frater bevonden zich tussen de vinken die toch duidelijk de overhand hielden. Enige kennis van vogelgeluiden bleek hier een welkome vaardigheid, met een verre- kijker was het vrijwel ondoenlijk om een andere vogel dan de vink in het vizier te krijgen tussen de krioelende massa. Naarmate we de groep vogelaars naderden, leek er wat meer variatie in het geheel te komen. Mogelijkerwijs speelde het weidser worden van het landschap hier een rol, zodat we wat verder om ons heen konden kijken. Groepjes spreeuwen, lijsterachtigen en mezen staken nu duidelijk af tegen de vinken. De kleine struikjes (voornamelijk rozen) die verspreid stonden tussen de golf links bleken een goede schuilplaats te bieden aan zangertjes. Fitissen, tjiftjafs en zwartkoppen voerden de boventoon. Hoog boven ons vloog een groep watersnippen voorbij.

Een vriendelijk welkom

Hoelang we er uiteindelijk over deden weet ik niet meer, maar op een gegeven moment bereikten we de vogelaars op de punt. Enige tientallen waren het er, voornamelijk Engels- en Zweedstalig. Er bevonden zich ook enige Nederlanders onder het gezelschap. Spoedig werden we aangesproken in onze eigen taal. Hoelang we hier al waren, en of we nog iets bijzonders hadden gezien? Tsja eh.... De vogelaar in kwestie bleek al enige tijd in Falsterbo te vertoeven. Hij vertelde ons dat we geluk hadden. De voorafgaande week had er een noordelijke wind gestaan, en met de wind in de rug vlogen de vogels hoog over in een breed front, waarbij er naar Zuidzweedse maatstaven niet veel te beleven viel voor de vogelaars. Maar vandaag was de situatie op slag veranderd. O ja, of we de grauwe franjepoot al hadden gezien. Bereidwillig stelde hij een telescoop ter beschikking. Onze apparatuur bevond zich immers nog ergens in de auto. Om beurten keken we door de telescoop naar een kleine steltloper die op een eenzaam plekje op het slik voor de kust stond te dutten. Lichtgekleurd met een grijze rug, waarbij een donkere naaldvormige snavel en dito oogvlek en poten licht afstaken. Helaas maakte hij geen aanstalten om te fourageren. Franjepoten doen dat namelijk op geheel eigen wijze: al rondjes zwemmend dwarrelen ze het voedsel van de bodem op naar boven waarbij de "franje" aan hun poten goed van pas komt. Het voedsel hebben ze vervolgens voor het oppikken. Het zien van deze schaarse doortrekker stemde ons echter al tot tevredenheid. Voor ons viere was dit namelijk de eerste keer.

Baas boven baas

Ondanks de frisse wind bleven we nog enige tijd staan genieten van de spektakulaire vliegshow. Aan de aanhoudende vogelschaar leek geen einde te komen. Wel aan het gedrag van de vogels boven onze hoofden. Werd er boven het golf- terrein nog aardig de vliegende vaart ingehouden, bij aankomst boven het water leek de schrik toe te slaan. Angstig piepend wegens het gebrek aan vaste grond onder de vleugels vielen ze ten prooi aan besluiteloosheid.

Veel vogels maakten rechtsomkeer om het even later, na al of niet enige tijd vertwijfeld in de rozenstruikjes te hebben gezeten, nog eens te proberen. Maar telkens wanneer de zeereep werd bereikt werd er ingehouden onder luid gepiep.

Het resultaat was een prachtig schouwspel van grote en kleine groepen willekeurig door elkaar vliegende vogels waarbij de vinken nog steeds de overhand hadden.

Soms werd het gebeuren afgewisseld met een onverwacht bezoek.

Zoals die grote bonte specht die plotseling als uit het niets in een van de rozenstruikjes aan de zeereep verscheen. Het leed geen twijfel of deze vogel was op trek. De indruk werd nog versterkt door zijn vertwijfelde blik en de van opwindende opgezette kruinveren.

Even later was hij net zo abrupt verdwenen als hij gekomen was, in het midden latend in welke richting.

Toch deelden niet alle vogels dezelfde onzekerheid. Dat was goed te zien bij de boerenzwaluwen, die regelmatig in kleine groepjes verschenen.

Zonder bedenkingen gaven ze het goede voorbeeld door doelgericht koers te zetten richting Denemarken, alsof ze zich wilden distantiëren van het overige gepeupel.

Deze meestervliegertjes schenen zich nauwelijks wat aan te trekken van de vogelaars die soms rakelings werden gepasseerd.

Bijkomen bij het vogelbosje

Zolang als de overige vogelaars hielden we het die eerste ochtend niet vol.

Na een uurtje won de kou het van het enthousiasme en verruilden we de eerste groep vogelaars voor de tweede.

Deze bevond zich enige honderden meters noordwaarts bij de vuurtoren, in de luwte van het vogelbosje. Een prima stek om even op temperatuur te komen.

Dat bleek overigens niet de enige reden voor de aanwezigheid van de vogelaars.

Het bosje deed namelijk dienst als vogelringstation, en een betere lokatie kan je je als vogelringer nauwelijks indenken.

Dit laatste toevluchtsoord voor de grote oversteek genoot een grote belangstelling van bos-en struweelvogels die dit kenbaar maakten door een kakofonie van geluiden. De ringers waren onophoudelijk in de weer om de mistnetten tussen de bomen te legen; om de vogels zo snel mogelijk gewogen, gemeten en geringd weer in vrijheid te stellen.

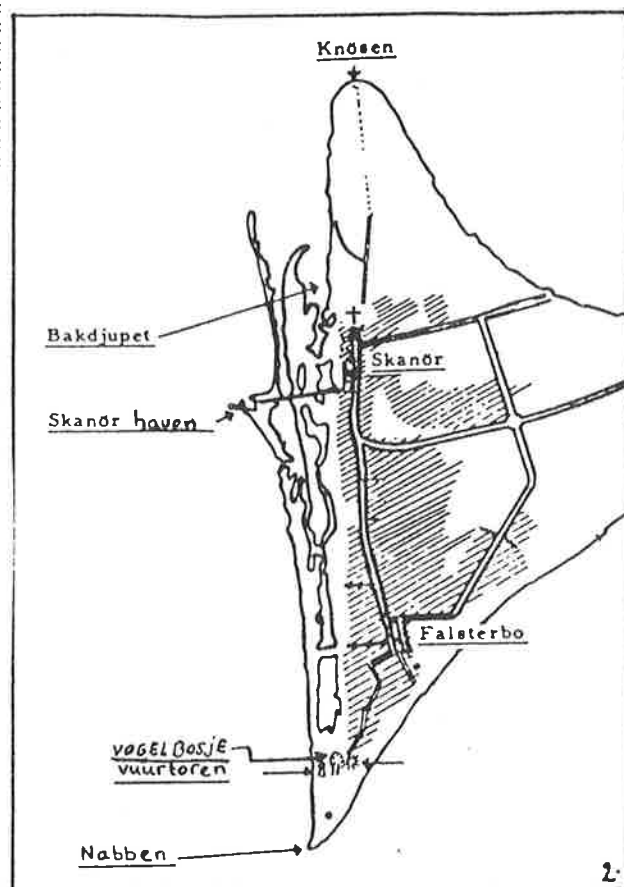
Daarbij hielden ze echter nog tijd over voor een stukje voorlichting, want op gezette tijden kwam er een ringer naar buiten (met buit) voor tekst en uitleg.

Fred liet zich uitvoerig inlichten over een grote gele kwikstaart alvorens hij (de vogel dus) aan het luchtruim werd toevertrouwd.

Een sperwer onderging hetzelfde lot na een drieste aanval op een van de zangvogels in het groen. Achter het net vissen heet zoiets, maar voor ons een buitenkansje deze vogel (een vrouwtje) eens van dichtbij te bekijken.

Na deze hartverwarmende taferelen kwamen we spoedig weer op onze vertrouwde 37 °C. Het werd tijd om de camping op te zoeken. Of.....nou, nog even aandacht voor de golfgreens, waar diverse soorten kwikstaarten af en aan vlogen om nog wat laatste insecten op te pikken.

Na deze hartverwarmende taferelen kwamen we spoedig weer op onze vertrouwde 37 °C. Het werd tijd om de camping op te zoeken. Of.....nou, nog even aandacht voor de golfgreens, waar diverse soorten kwikstaarten af en aan vlogen om nog wat laatste insecten op te pikken.

Er bleek zich ook een noordse gele kwikstaart onder te bevinden, een ondersoort van de gele kwikstaart. Enkel de mannetjes zijn daarvan goed te onderscheiden door hun donkere masker. Voor ons opnieuw een primeur van zo'n vogel die je thuis zelden of nooit te zien krijgt.

Onderweg terug naar de auto zagen we nog een tapuit en een paapje gebroederlijk naast elkaar op een struikje.

Maar dan toch hups de auto in (sommige mensen weten ook nooit van ophouden).

Van enige afname van de trekintensiteit was na twaalfen echter nog geen sprake.

Bij Falsterbo duurt de ochtend voor de vogels blijkbaar niet lang genoeg.

De camping bij Ljungen

Bij het heideveld Ljungen ligt de dichtsbijzijnde camping, zo'n 5 km van Falsterbo. Door zijn gunstige ligging trekt deze camping veel vogelaars; met de auto ben je namelijk slechts een kwartiertje verwijderd van Nabben.

Bovendien bleek het een gezellige camping met prima faciliteiten.

Warme douches, toiletten waarop de edele delen zorgeloos kunnen worden neergezet en gelegenheid voor elektrisch koken. Het laatste met muntjes, dat wel.

De kookgelegenheid werd door ons niet gebruikt. De bungalowtent van Fred beschikte over een prachtige voortent die de functie van keuken annex provisiekast was toebedeeld. Even dreigde het nog mis te gaan. Weliswaar stond de kleinere residentie van Anneke en Ronald al snel; de bungalowtent gaf tijdens het opzetten door middel van een luide krak te kennen dat dit wel eens zijn laatste reis zou kunnen zijn geweest. Een van de tentstokken had het begeven.

Hilariteit bij de kleine, zorgelijke blikken bij de andere tent, of wat daar nog voor door ging. Het kostte heel wat gevogel, maar met enig kunst- en vliegwerk kwam er toch nog een herkenbare konstruktie tot stand. Mede dank zij het weer bleef de tent tot het eind toe overeind.

We hadden veel plezier van ons kampement. Tussen de activiteiten door was het goed op verhaal komen met de eenvoudige, doch voedzame snel te bereiden maaltijd met een drankje naar keuze.

Het gebrek aan ruimte tijdens de heenreis door de meegebrachte proviand werd nu ruimschoots goedge maakt door tijdwinst. Voor het slapen gaan brachten we, weliswaar in een dikke jas, sfeervolle uurtjes door rond onze campingtafel, en werden er hier en daar ervaringen en tips uitgewisseld met de burens.

's Ochtends werden na een korte nachtrust koffie en lunchpakketten in gereedheid gebracht ter voorbereiding op het programma.

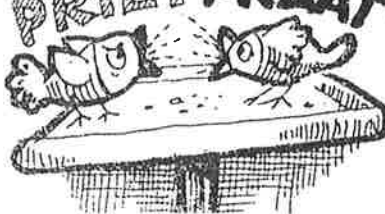
Eric van Bakel

In de volgende Toorts kunt u lezen hoe het onze vogelaars bij Njabben verging, en tevens zal u verteld worden over de roofvogels van het heidegebied Ljungen en de kraanvogels van het Børringesjøn.

Hoe waadvogels kijken

Bij de meeste vogels zitten de ogen opzij van de kop, zodat elk oog een ander beeld waarneemt. Hierdoor hebben ze een breed blikveld, wat echter het nadeel heeft, dat ze moeilijk afstanden kunnen schatten. Waadvogels compenseren dat door hun kop tijdens het waden met rukken te bewegen. Hierdoor beschouwen ze een voorwerp vanuit verschillende gezichtshoeken tegen de achtergrond.

Zo maar wat
PRIETPRAAT

OVER:

Vooraan
weglaten

's GRAVEN WILDERNIS (deel I)

Wij Haarlemmers zijn benijdenswaardige mensen. Zeker wat het ons omringende natuurschoon betreft. Zeer uitgestrekt en mooi. Dat treft men elders ook wel aan, maar wat de omgeving van Haarlem zo bijzonder maakt is de grote gevarieerdheid op een betrekkelijk klein, te befietsen gebied. Deze boeiende afwisseling van terreinen en landschappen geeft, voor wie daar van houdt en er oog

voor heeft, aan onze omgeving een aparte dimensie. Weiland, bouwland, veenweidegebied, water, moerasbosjes, wandelbos en boven alles de duinen. En van dit laatste zeker 3000 ha; alleen al tussen Santpoort en Zandvoort. Duin, dat op zich ook nog overal weer anders is. Nergens hetzelfde en als het ware pal voor onze deur. Vooral die duinen vervelen me nooit. Elke dag, elk jaargetijde nieuw en boeiend.

Dertig jaar geleden -1958- kwam ik er voor het eerst. En nu nog altijd gemiddeld twee keer per week. Wat is dat duin in die dertig jaar veranderd. Maar ook in '58 was het al niet meer wat het eens was aan het begin van deze eeuw. Ook toen echter -1900- zouden bewoners uit onze omgeving van pakweg 300 of 500 jaar eerder hun duinen er niet meer in herkend hebben. Het duin, zoals het zich nu aan ons oog ontrolt, is het werk van mensenhanden. Zonder menselijk ingrijpen zag het er totaal anders uit. Van het wilde bos dat we nu denken te aanschouwen is bijna iedere boom geplant. We vinden er opzettelijk uitgegraven plassen en rijden over gebaande paden op ons gemak vanaf de Bergweg in een half uur tot aan zee. En wie liever wandelt is daar ook in anderhalf uur en komt eveneens, zij het met een verwilderde kop met haar, met droge voeten aan. Dat is vroeger wel anders geweest! Eens was de grondwaterspiegel vele meters hoger. Elk wat dieper dal stond vol water. En die iets minder diep waren, waren in ieder geval drassig, vaak met wat veenvorming. Daar bovenuit troonden de droge kale stuifduinen van puur blond zand. Twee uitersten: moeras en zandverstuiving! In 1500 of 17-zoveel door de duinen van Bloemendaal naar Zandvoort lopen was destijds een hachelijke onderneming door een doornatte wildernis; bijkans onbegaanbaar en volstrekt onmogelijk zonder laarzen aan. In oude akten spreekt men dan ook van "'s Graven Wildernis". Vandaar de titel van dit verhaal. Wat die graaf er mee te maken heeft? Duidelijk!

We leefden in de tijd van het leenstelsel. De feodale tijd. Alle Nederlandse gewesten, dus ook Holland -Noord en Zuid nog ongescheiden tot 1840- behoorden tot het bezit van de Duitse keizer. Deze had de graaf van Holland er mee beleend. De keizer evenwel woonde ver weg; zijn landen waren zeer uitgestrekt en "Hollant" lag aan de uiterste rand. Derhalve beschouwde de graaf zich als eigenaar en soeverein en werd op zijn beurt weer een leenheer door delen van zijn gebied te belenen aan vooraanstaande en hem toegewijde adellijke geslachten, bijvoorbeeld aan de Brederodes, wonend op hun kasteel, nu ruïne, in Santpoort. Het duingedeelte tegenover het kasteel -nu dus het Nationaal Park de Kennemerduinen- werd uitsluitend gebruikt als jachtterrein en ook alleen vanuit dat

gezichtspunt hadden ze er belangstelling voor. Nog meer dan vandaag de dag was jacht in die tijd een sport van voorname mensen en een geliefde bezigheid in grote delen van het jaar.

Sterker nog: de jacht was uitsluitend voorbehouden aan lieden van adellijke huize. Zelfs geestelijken, laat staan "gewone" mensen was het verboden. Duinbeheer in die tijd was jachtbeheer. En zo bleef dat "onland" daar liggen door de eeuwen heen. In de gedachtengang van de mensen uit die late Middeleeuwen was die wildernis daar altijd geweest en onveranderlijk gebleven vanaf de schepping der aarde. Ontstaan "Mit de Sceppinge aller Dinghen" staat letterlijk in zo'n oude akte. Men had er met een variatie op een andere Bijbelse uitdrukking rustig aan toe kunnen voegen "En de duinen waren woest en ledig". Dat woest was niet ten onrechte, maar ledig waren ze allerminst. Want zelfs wie bomen en planten geen blik waardig keurde en het wilde landschap alleen maar angst inboezemde, vond er blijkbaar meer dan voldoende voor de loop van zijn voorlader.

En dat laatste wilde men graag zo houden. Natuurlijk zijn er ook toen mensen geweest die voor dit landschap en zijn plantengroei belangstelling hadden. En het behoeft geen betoog dat ze er een heel andere begroeiing aantroffen, dan ons oog er nu ziet. Mooier, woester, maar ook gevarieerder!

Ook weten wij nu dat de duinen veel korter "leven". Ze zijn veel jonger dan vanaf de schepping. 's Graven Wildernis moet zo omstreeks 1000 à 1100 ontstaan zijn. Ik acht mij ervan ontslagen de ontstaansgeschiedenis te schetsen. Vraag in de bibliotheek het boek "Ontdek de duinen" en u vindt het gedegener en uitvoeriger beschreven dan ik u kan vertellen.

Toch zijn er door alle eeuwen heen meer mensen geweest met belangstelling voor de duinen dan alleen de adel.

Het land langs de duinen was weliswaar zeer dun bevolkt, maar de bewoners van de kleine zeedorpen zoals Zandvoort en Velsen haalden in die duinen hun brandhout en hun geriefhout: stelen voor de schop, de bezem en de riek.

Evenals hun genees- en keukenkruiden. Ze staken er de helm voor eigen gebruik, gebruikten het riet dat in de natte delen weelderig groeide; dolven er turf, staken er plaggen, maar stroopten er ook de konijntjes, die de jachtheer als zijn persoonlijk eigendom beschouwde. In dat opzicht was er geen verschil tussen de "wildoogst" van het duin en de "fruitoogst" uit de boomgaard.

Begrijpelijk kwam er ook al gauw enig toezicht in het duin in de vorm van wat we later koddebeiers zijn gaan noemen.

Niek Nicolai

In de volgende Toorts zetten we onze boeiende tocht door de geschiedenis van de duinen voort.

Voeten met smaak

De smaak wordt meestal verbonden met de mond, maar aasvliegen kunnen suiker met hun voeten ontdekken. De voeten zijn bedekt met speciale zoetgevoelige smaakknoppen, waarmee de vliegen suikersporen miljoenen malen doeltreffender ontdekken dan de mens met zijn tong.

ganzen

ganzen

In de serie artikeltjes over ganzen is met het aprilnummer van dit jaar een hiaat opgetreden. We pakken echter in dit Toortsnummer de draad weer op; deze keer wat meer gericht op de naamgeving van vogels, met name op die van ganzen, want over deze dieren gaat het nu eenmaal in deze serie.

In de kop van deze reeks artikelen ziet u twee ganzen in vogelvlucht, wat geometrisch afgebeeld. Het zijn brandganzen.

In figuur 1 is nog eens een close-up van zo'n brandgans getekend.

Wat direct opvalt bij deze vogel ten opzichte van zijn andere familieleden, is de matzwarte kop met de witte wangen en het witte voorhoofd.

fig. 1.

Overigens een heel bruikbaar eenduidig kenmerk, wanneer u in het veld naar ganzen kijkt. Wel zou daarbij misleidend kunnen werken het uiterlijk van de Canadeze gans, die echter alleen een witte wangvlek heeft en aanzienlijk groter is. Deze ganzensoort komt voor in Noord-Amerika en is in Europa hier en daar als siervogel ingevoerd.

Maar terug naar de brandgans! De aangegeven typische kenmerken van deze vogel worden ook in de wetenschappelijke naamgeving weerspiegeld: "Branta Leucopsis", wat letterlijk betekent: "de vogel met het witte gezicht".

"Branta" hangt namelijk samen met het Griekse "brenthos" en "leucopsis" is opgebouwd uit het Griekse "leukos" (wit) en "opsis" (gezicht). De naam "brandgans" heeft dus met brand of vuur niets van doen, maar is in onze taal de vorm van het woord: "branta".

Overigens is in het Duits de naam voor brandgans aardig passend bij het uiterlijk van deze vogel en tevens bij de wetenschappelijke naam, want de Duitsers noemen het dier "Weisswangengans".

Intrigerend evenwel zijn de benamingen voor brandgans in het Engels en Frans. De Engelsen noemen de vogel "barnacle goose" en de Fransen "bernacle nonnette". Als we nu in de dictionaire de betekenis van deze woorden opzoeken, dan vinden we naast de betekenis brandgans ook de betekenis "eendemossel".

In onze taal vanuit het Engels vertaald zou de brandgans dan "eendemossel-gans" heten en vanuit het Frans "eendemossel-nonnetje".

Nu kunnen we ons, gezien het zwart-witte uiterlijk van de brandgans de benaming nonnetje nog best voorstellen, maar de term eendemossel plaatst ons toch voor raadsels.

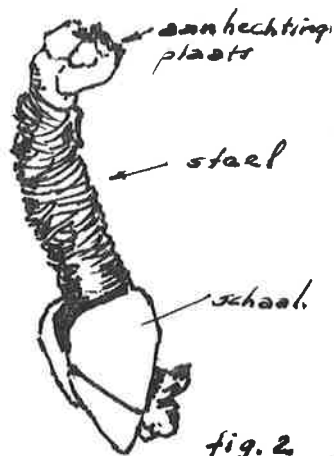
Laten we eerst eens nagaan wat voor dier een eendemossel eigenlijk is.

De eendemossel is een waterdier en behoort tot de lagere kreeften, met name tot de z.g. rankpotigen.

Dat het geen echte mossels zijn, die tot de weekdieren behoren, blijkt uit het larvenstadium, waarin de larven vrij rondzwemmen. Na enige vervellingen, de volwassenheid bereikend, hechten ze zich vast aan rotsen, dood hout, zelfs aan de huid van walvissen.

Ze hangen dan aan een steel met hun schaal naar beneden.

In figuur 2 is één zo'n eendemossel afgebeeld.

Meestal hangen ze in groepjes aan hun basispleisterplaats. We kunnen nu met enige fantasie in zo'n eendemossel een omgekeerde ganzenhals met ganzekop zien, maar dan nog blijft de vraag hoe de benaming eendemossel in die van de brandgans terecht is gekomen. Welnu, dat behoeft nog een nadere verklaring, alvorens we het raadsel van de naamgeving hebben opgelost.

Tegenwoordig weten we door de geweldige uitbreiding van onze kennis omtrent vogeltrek, broedgeschiedenis en overwinteringsstreken, waar de brandganzen vandaan komen. Ze broeden en brengen hun jongen groot ver (in het noorden) van onze streken. In de periode ongeveer vanaf de tweede helft van mei tot en met de eerste helft van september vertoeven ze op drie plaatsen, n.l. aan de Oostkust van

Groenland, op Spitsbergen en op Nova Zembla.

In de tijd, dat onze voorvaders nog geen grote zeereizen maakten en nieuwe landstreken ontdekten en exploreerden, ontbrak genoemde kennis volledig, bv in de Middeleeuwen.

Maar ook in die tijd overwinterden zeer vele ganzen in zuidelijker streken in Europa. De herkomst van jonge ganzen bleef echter, vanwege het broeden in noordelijker streken, een gesloten boek voor de mensen uit die tijd.

Naamgeving vond echter vanuit de locale cultuur en het taalgebruik toch plaats.

In vele zeer oude volksverhalen zijn benamingen met fantasieën over voortplanting en herkomst van dieren verweven.

De gedachtensprong van eendemossel naar ganzenjong is gezien het bovenstaande voor de hand liggend en niet zo onbegrijpelijk.

Kennelijk zeer oude benamingen zijn uit het heersende gegroeide taalgebruik overgenomen in de moderne wetenschappelijke benamingen, waarmee biologen elkaar heden ten dage verstaan.

Merkwaardig is echter, dat een neef van de brandgans, namelijk de rotgans, met de wetenschappelijke naam "branta bernicla" wordt aangeduid.

In het Engels: "brent goose", in het Duits: "ringelgans", vanwege de witte ringvlekken ter weerszijde van de hals en in het Frans: "bernacle cravant".

Geheel logisch in samenhang lijkt de naamgeving niet.

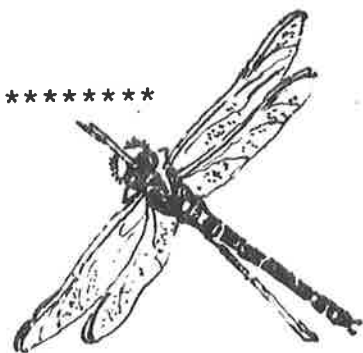
Maar om met Shakespeare te besluiten:

"Wat zegt eigenlijk een naam, een roos ruikt net zo lekker als je hem anders noemt".

Zo is het ook met ganzen, boeiend om naar te kijken, ook zonder naamgeving.

Theo Litjens

ODON!

Libelles zijn prachtbeesten, er kunnen nog veel meer gegevens over ze verzameld worden dan al gedaan wordt, ook degenen die net beginnen kunnen daaraan meewerken. De gegevens kunnen verzameld worden zonder de dieren te vangen- ziedaar een paar van de redenen die ondergetekenden brachten tot het oprichten van ODON. Het voornaamste wat we tot nu toe gedaan hebben is het maken van een geheel nieuwe tabel voor het op naam brengen van alle in Nederland en België waargenomen libelles (ODONATAE). Een hele klus was dat, want we wilden èn een makkelijke tabel maken (er komt slecht één moeilijk woord in voor) èn een tabel met uitsluitend 'zichtkenmerken' (de dingen die je, zonder het beest te vangen, met het blote oog of met een kijker kunt zien).

Dit jaar, 1990, zal een proefjaar worden om te zien of de tabel werkt, en om te zien of de gegevens die ermee verzameld worden goed aansluiten op bestaand libelleonderzoek.

Naast de tabel hebben we ook als nieuwigheid een aantal 'ODON-projecten' bedacht. Van tijdrovend gestandaardiseerd onderzoek voor de fanatiekeling tot een uiterst eenvoudig project voor de absoluut beginnenden.

Door laatstgenoemden niet in het diepe te gooien hopen we veel nieuwe mensen te kunnen porren voor het inventariseren van de grootste onder de insekten, dieren die het in een land vol vervuild water niet eenvoudig hebben.

De dieren verdienen het! Dus iedereen die maar een beetje zin heeft in iets met insekten te doen, plus iedereen die die zin al had maar méér wil (en die het vangnet terzijde wil leggen), kom in actie.

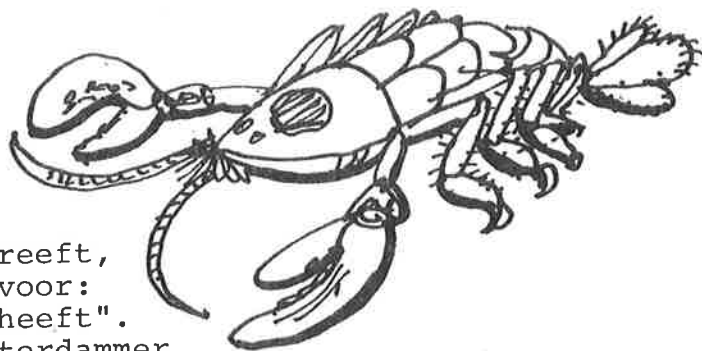
Meer informatie over ODON en/of de tabel (die wordt zeer goedkoop) kun je verkrijgen bij onderstaand adres:

Weia Reinboud
Tieneke de Groot

Vlieland 20
3524 AA Utrecht
tel 030-87 12 31

OP EEN KREEFT

door Trijntje Fop

Er was te Rotterdam een kreeft,
die steeds "ik hebt" zei voor:
"ik heeft".

"En dat", zo zegt een Amsterdammer,
"is daarom zo bijzonder jammer
omdat het toont welk wanbegrip men daar voor werkwoordsvormen hib".

ms 23

KRUIDEN NIEUWS

Hoewel het (hopelijk) nog volop zal zomeren wanneer de Toorts bij u door de brievenbus glijdt, wordt in deze aflevering van Kruidenpotterij vooruit geblikt naar de herfst. Want in dit jaargetijde vallen niet alleen de blaadjes van de bomen, maar ook de tamme kastanjes, en dat daarmee allesbehalve tamme gerechten bereid kunnen worden zullen de volgende recepten u duidelijk maken.

De tamme kastanje komt in Nederland overal voor, verwilderd in park en bos, in Haarlem b.v. in de "donkere" Hout en in het Florapark. Begin oktober vallen de eerste kastanjes al, maar deze zijn meestal niet ontwikkeld. De echt rijpe noten vallen pas eind oktober. Het is wel raadzaam handschoenen aan te doen, want het oprapen en openmaken van de stekelige vruchten is anders een pijnlijk werkje.

Je kunt de kastanjes poffen of koken:

Kruis de kastanjes met een scherp mesje aan de bolle kant in en leg ze op een bakblik in de oven bij 200 C, net zolang tot de schil openbarst; of kook ze in water (ook ingekruist) tot de schil openspringt. De kooktijd is ongeveer 15 à 20 minuten. Pel de kastanjes en eet ze zo op. Vooral gepoft zijn ze heerlijk. In Frankrijk en Italië kun je 's winters op straat gepofte kastanjes kopen in zakjes gevouwen van een krant aan karretjes met een vuurpot erop.

Kastanjes kunnen in allerlei zoete of hartige gerechten verwerkt worden. Probeer bijvoorbeeld deze soep eens, die tamelijk rijk is met de room, maar echt heerlijk en leuk voor een speciale gelegenheid. De hoeveelheden zijn bestemd voor vier personen.

KASTANJESOEP

250 gram kastanjes
1 venkelknol
2 uien
30 gram boter
½ liter groentebouillon
200 ml slagroom
4 sneetjes witbrood
nog eens 20 gram boter
steranijs (3 à 4 stuks)

Pel de kastanjes. Snijd de schoongemaakte venkelknol en de uien fijn. Leg het groen van de venkelknol opzij. Verhit de boter en stoof de ui en de venkel ongeveer 3 minuten. Voeg de kastanjes, groentebouillon, steranijs en de slagroom toe en laat alles ca. 20 minuten zachtjes doorkoken. De soep met mixer of keukenmachine pureren. Rooster de in dobbelsteentjes gesneden witte boterhammen in de boter en strooi deze over de soep, samen met het venkelgroen. Het resultaat is een verwarmende soep.

Kastanjes doen het ook goed als vulling voor pasteitjes of een hartige taart.
Hier volgt een recept voor:

KASTANJE-RAGOUT

1 kg kastanjes	De uien in halve maantjes snijden en bakken tot
2 dl bouillon	ze glazig zijn. Voeg een snufje zout toe en
30 gram boter	meng de uien met de kastanjepuree.
3 uien	Op smaak maken met nootmuskaat.
nootmuskaat	
zout naar smaak	

Als je kastanjes wilt bewaren kun je ze het beste drogen (b.v. op de kachel) en dan schillen.

In de Ardèche, een echte kastanjestreek, worden ze gerookt in speciale hutten in het bos.

Gedroogd zijn ze jarenlang te bewaren. Je kunt ze kopen in delicatessenwinkels, en als je ze gaat koken, ruik je de rooklucht weer.

Voordat de kastanjes verwerkt kunnen worden moeten ze eerst een paar uur geweekt worden en dan gekookt.

Enkele mogelijkheden: Rijst samen gekookt met kastanjes, pompoen gevuld met spruitjes en kastanjes, geflambeerde kastanjes of soufflé van kastanjes.

Tot slot nog een recept voor iets feestelijks zonder kastanjes:

PERENTAARTJES

2 peren (zoete handperen, bv Williams)	Het bladerdeeg laten ontdooien.
4 plakjes bladerdeeg	De amandelspijs met de slagroom tot
50 gram amandelspijs	een glad mengsel roeren.
2 eetlepels slagroom	Schil de peren, halveer en ontpit ze
sap van ½ citroen	en snijd ze waaiervormig in.
	Laat de steeltjes eraan.

Besprenkel de peren met citroensap. Het bladerdeeg in de vorm van een peer uitsnijden, het deeg moet 20 cm breder zijn dan de halve peren.

Vorm van de rest van het deeg blaadjes en druk deze op de plakjes bladerdeeg.

De amandelspijs verdelen over het deeg, de halve peren erop leggen.

De taartjes op een bevochtigde bakplaat leggen en in een voorverwarmde oven (200 C) ca. 25 minuten bakken.

Warm geserveerd zijn ze het lekkerst.

Mona Schön-Westerduin

DE ALARMKLOK LUIDT VOOR ONS VOGELBESTAND!

Alsof de verzuring van onze bossen en de gevolgen daarvan voor ons bomenbestand nog niet voldoende was, worden we de laatste tijd weer met een nieuw fenomeen ten gevolge van die verzuring geconfronteerd: de voortplanting van onze vogels in ons land blijkt in gevaar te zijn. Zeker van onze mezen, maar wellicht ook die van vele andere soorten.

Al in 1983 werd alarm geslagen. Toen al bleek namelijk dat er minder mezen dan in voorgaande jaren waren uitgevlogen. En sindsdien bleken niet alleen de legsels kleiner te worden, maar ook kwam er maar zelden meer een tweede broedsel tot stand. Oorzaak: kalkgebrek.

Een vrouwtjesmees is niet in staat méér dan voor zo'n 4 of 5 eieren kalk in haar lichaam op te slaan. Een legsel is tegenwoordig dan ook niet groter dan 6 eieren, terwijl "vroeger" 9 eieren per nest heel normaal was. Bovendien is veelal gemiddeld de helft van het broedsel niet levensvatbaar: ondermaats, afwijkend van vorm, een te dunne schaal, geen pigment. Zulk broedsel wordt door de vogels zelf uit het nest verwijderd, maar heeft helaas tot gevolg dat somtijds op een leeg nest wordt gebroed: de vogels moeten nu eenmaal aan hun drang tot broeden gevolg geven. Of er eieren zijn of niet....

Kalkgebrek is, zoals gezegd, hiervan de oorzaak. De insecten die door de vogels worden gegeten, kunnen wegens de verzuring van hun leefmilieu onvoldoende kalk opnemen omdat het loof waarop en waarvan ze leven, te weinig kalk bevat. Gevolg dáárvan is dat op hun beurt ook de vogels niet genoeg kalk kunnen opslaan voor hun eieren. En voor gezond geboren jongen is het nog maar de vraag of ze volwaardig voedsel toegediend krijgen, respectievelijk kunnen vinden.

Een zoveelste verstoorde kringloop met de nodige gevolgen: te weinig vogels betekent immers rupsenplagen in de bossen, met name voor de fruitbomen catastrofaal. En ga zo maar door!

Ook maakt Vogelbescherming, bij monde van Nico de Haan, zich ernstige zorgen over het sluipend effect van de verzuring op de voortplanting, en dus op de achteruitgang van het vogelbestand in ons land.

Gelukkig wordt dit gevaar al jaren onderkend en is men inmiddels druk doende maatregelen te treffen, onder meer door het plaatsen van kalkbakjes in bepaalde gebieden. Ook wil men volgend jaar vogels met zendertjes uitrusten om hun gedrag naar het zoeken van kalk te kunnen nagaan. Men is het er namelijk wel over eens dat de vogels zelf het gebrek aan kalk ook heel goed beseffen.

Maar het is natuurlijk onmogelijk het hele land op deze wijze te bedienen. Ook het effect ervan moet worden afgewacht. En dus dienen we ons hart vast te houden: zullen we straks de zo vertrouwde kool- en pimpelmees, om van al die overige vogelsoorten maar niet te spreken, niet meer of nog maar sporadisch horen of zien in onze bossen en achtertuinen? Je moet er niet aan denken.....

Jacques de Jong

UITGAVE	UITGEVER				OPMERKINGEN
	NAAM	ADRES	POSTCODE/PLAATS	TELEFOON	
Folders IVN-cursussen te verkrijgen tegen porto kosten: 5 folders f 2,50 50 " - 4,50 100 " - 5,50	IVN Amsterdam	Plantage Middenlaan 41	1018 DC Amsterdam	020-228115	Geeft info over opzet en inhoud algemene IVN-cursussen
Tijdschrift "De Levende Natuur" Jaarabonnement (6 nummers) f 45,--	Stichting De Levende Natuur		's Graveland		Bedrag overmaken op postbanknr 81935 t.n.v.: De levende natuur 's Graveland o.v.v.:Nieuw abonnee. Inzage exemplaar op secretariaat, tel 023-287528
Uitgaven landelijk steunpunt vrijwilligers: 3 folders à f 1.00,-- over a) rechtspositie van vrijwilligers b) vrijwilligerswerk in uitvoering c) vrijwilligersbeleid Goed idee? Maak er werk van f 5.00,-- Goed idee? Maak er werk van f 6.00,-- Vrijwilligersbeleid en motivatie van vrijwilligers f 1.60,--	LSW Utrecht				Bedrag overmaken op postbanknr 44377 t.n.v.: LSW te Utrecht o.v.v. aantal exemplaren en titels 37 stappen om zelf een project op te zetten Handleiding voor begeleiders van projecten
Videoband "vrijwilligers en hun organisatie"	LSW Utrecht			030-319844	Huur per week f 28.00,-- Koopprijs f 98,50

De Heimanshof

1 ha natuurtuin, gelegen aan de Wieger Bruinlaan te Hoofddorp.
tel. 02503 - 16736 of 02503 - 17181.

P R O G R A M M A

t/m december 1990

1990 Het jaar waarin De Heimanshof 15 jaar bestaat

augustus De 15-jarige Heimanshof in zomerpracht
4 en 5 Rondleidingen
door Ton Engelman en leden van de Vriendenkring

september Drachtplanten speciale voedselplanten voor bijen
1 en 2 Arjen Neve, Leiden

oktober Bolletjes op blaadjes
6 en 7 over gallen, veroorzaakt door schimmels en insekten
H.A. van der Aa, Baarn
6 okt. om half 4: Poezie en proza over De Heimanshof

november Vleermuizen, geheimzinnige zoogdiertjes
3 en 4 de heer Lina, Wageningen
Expositie mooiste plekjes in de Haarlemmermeer

december Zaden, een bron van leven
1 en 2 Het jaar wordt uitgeluid door Ton Engelman, Haarlem

Het hele jaar zijn er zaden en zo mogelijk planten te koop.
De opbrengst is voor ons nieuwe natuur- en milieucentrum.

Op zaterdag is er één lezing, beginnend om 14.30 uur,
op zondag zijn er twee lezingen: om 14.30 en 15.30 uur.

De Heimanshof en de kassen zijn open: van 14.00 - 17.00 uur.
en verder op werkdagen van 9.00 - 16.00 uur.

de beer heeft rust nodig....

Beren zijn de grootste, op het land levende roofdieren die helaas ook op de lijst van bedreigde diersoorten voorkomen. Deze imposante, intelligente dieren mogen niet verdwijnen. Stel je voor dat onze kleinkinderen het dier alleen in pluche uitvoering zouden kennen....

Overigens, de naam "teddybeer" zou volgens verhalen afkomstig zijn uit de krant, die een foto publiceerde van de Amerikaanse politicus Theodore Roosevelt (begin deze eeuw), die per ongeluk een moederbeer had geschoten, zonder te zien dat er een jong bij was. Hij ontfermde zich over het beertje -hopelijk óók na

het maken van de persfoto's- en kwam toen met een foto in de krant, met als ondertitel "Teddy bear".

Hoe dan ook, niet alleen als knuffeldier, maar ook in allerlei volksverhalen en sprookjes speelt de beer een grote rol. Zijn naam werd geassocieerd met kracht en moed. Alleen al de naam Arthur van de legendarische koning is niets anders dan het Keltische woord voor beer.

In West-Europa is de beer al teruggedrongen tot de Pyreneeën, waar hij nog altijd verder moet wijken voor economische belangen. Gelukkig wordt nu een ander gedaan om de beren te beschermen, zoals het bewust maken van het publiek door middel van tentoonstellingen e.d. Eigenlijk is het allemaal niet moeilijk te begrijpen: bedreigde diersoorten hebben gewoon behoefte aan één ding: rust.

Dom?

We moeten naar de mieren gaan om wijsheid te leren. Dat heeft koning Salomo tenminste gezegd. Maar zijn mieren wel zo wijs? Kijken we nu eens wat ze doen. Als ze op hun pad een steentje treffen, dan is dat voor hen net een rotsblok. Om er overheen te gaan, zijn alpinistische vaardigheden vereist....

Het vreemde is nu dat mieren er eenvoudig omheen zouden kunnen lopen, maar dat vertikken ze. Ze moeten er persé overheen. Dat lukt niet altijd meteen en dan moeten ze het opnieuw proberen. En als ze dan uiteindelijk de top bereikt hebben, gaan ze soms een heel andere kant uit en blijkt de hele klim volkomen nutteloos te zijn geweest!

Met grashalmen hetzelfde verhaal. Ze zouden er zó omheen kunnen lopen. Maar nee, hoor: ze klauteren tegen de stengel op en aan de andere kant er weer af....

Het lijkt wel of de mier helemaal niet weet wat hij wil. Hij loopt maar wat heen en weer, maakt bochten en keert zelfs van tijd tot tijd op zijn schreden terug. Dit gedrag lijkt misschien dom en zinloos, maar dat is een misvatting. Je kunt mieren niet naar menselijke maatstaven beoordelen.

De mier is niet knap, niet dom, niet lui en niet vlijtig. Zulke kwalifikaties hebben in een mierenmaatschappij geen enkele betekenis.

We spreken wel eens onze bewondering uit voor de mierenstaat en vragen ons ook wel eens af waarom er op de hele aarde geen mensenstaat voorkomt met zulke voorbeeldige sociale verhoudingen, binnenlandse vrede, behulpzaamheid en zo'n strenge orde. Maar misschien moeten we wel blij zijn dat het bij ons anders is!

MEDEDELINGEN BETREFFENDE HET NAJAARSPROGRAMMA

- * Tot en met half januari staat het exkursieprogramma vast; zie omslag.
- * De voorwandelingen staan open voor alle leden en donateurs.
- * Willen degenen die de exkursies willen helpen leiden, vroegtijdig kontakt opnemen met de koördinatoren?
Wacht niet tot u wordt benaderd maar neem zelf het initiatief!!

9 september	-	AMSTERDAMSE WATERLEIDING DUINEN, Algemene exkusie;
Koördinator Eric van Bakel (257228) accent roofvogels
15 september	-	GROENENDAAL, Wandeling
Koördinator Marijke Zoetelief (287171)
23 september	-	KOP ZEEWEG/BLOEMENDAAL AAN ZEE, Vogeltrek
Koördinator Eric van Bakel (257228)
29 september	-	THIJSSE'S HOF, Open Dag,
Uitsluitend voor donateurs van Thijsses Hof
Koördinator José Ottjes (378387)
7 oktober	✓ -	ELSWOUT, Paddestoelendag
Koördinator Carla Leyzers Vis (384606)
27 oktober	-	HEKSLOOTPOLDER, Vogelexkursie
Koördinator Fred Hagens (312427)
4 november	-	KENNEMERDUINEN, Duinwandeling
Koördinator Theo Venings (372507)
20 november	✓ -	DIA-LEZING, Relaties tussen planten en mieren
Koördinator Carla Leyzers Vis (384606)
13 januari	-	KONINGSHOF, Midwinterwandeling
Koördinator Jaap Kuypers (260144)

- * Voor de Paddestoelendag wordt voorgewandeld op zaterdag 6 oktober.
- * Voor de activiteiten op 23 september en 27 oktober wordt niet voorgewandeld.
- * Voor de overige activiteiten wordt voorgewandeld in overleg.

Hr Th Litjens
Heemstedse Dreef 293
2101 KJ Heemstede

EXKURSIEPROGRAMMA

NAJAAR 1990

IVN

zondag 9 september: AMSTERDAMSE WATERLEIDING DUINEN,
Algemene exkursie met speciale aandacht voor roofvogels.
Toegangskaart verplicht; duur ca 4 uur; kijker meenemen.
Vertrek 10.00 uur; ingang Pannenland van de AWD,
Bekslaan, Vogelenzang (achter Huis te Vogelenzang).

zaterdag 15 september: GROENENDAAL, Algemene wandeling.
Vertrek 10.00 uur; Restaurant Groenendaal, Groenendaal 3, Heemstede.

zondag 23 september: KOP ZEEWEG/BLOEMENDAAL AAN ZEE, Vogel trek.
Georganiseerd i.s.m. de Vogelwerkgroep Haarlem
Duur 2-3 uur; kijker meenemen.
Vertrek 7.30 uur (let op einde zomertijd za-zo!).

zondag 7 oktober: ELSWOUT, Paddestoelendag.
Deze feestelijke dag is de lustrumactiviteit ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van het IVN in Nederland.
Lezingen over paddestoelen om 10, 11, 12, 13 en 14 uur met aansluitend exkursies om 10.30, 11.30, 12.30, 13.30 en 14.30 uur.
Speciale kinderexkursie om 11.30 uur. Diverse binnenactiviteiten in de aula van de Zocherschool: tentoonstelling en kinderactiviteiten waarin het thema kringlopen centraal staat, creatieve kinderhoek.
Mogelijkheid tot vrije rondwandeling over het landgoed aan de hand van een routebeschrijving waarin veel wetenswaardigs over historie, landschapselementen en flora van het gebied vermeld staat.
IVN-stand aanwezig. Toegangskaart verplicht.

zaterdag 27 oktober: HEKSLOOTPOLDER, Vogelexkursie met speciale aandacht voor doortrekkers en wintergasten.
Georganiseerd i.s.m. de Ver. tot Behoud van de Hekslootpolder.
Duur ruim 2 uur; kijker meenemen.
Vertrek 9.00 uur, hoek Jan Gijzenkade/Vondelweg, Haarlem.

zondag 4 november: KENNEMERDUINEN, Duinwandeling
Toegangskaart verplicht.
Vertrek 14.00 uur; Ingang Kennemerduinen a.d. Bergweg, Bloemendaal.

dinsdag 20 november: DIA-LEZING, Relaties tussen planten en mieren.
Verdiepen wij ons in dit onderwerp dan blijkt al gauw dat er een nieuwe wereld voor u opengaat! Entree f2,-. Duur ca 2 uur.
Aanvang 20.00 uur; Wijkcentrum Europawijk/Schalkwijk,
Oostenrijklaan 58, Haarlem. De zaal is open vanaf 19.30 uur.

zondag 13 januari: KONINGSHOF, Midwinterwandeling.
Vertrek 12.00 uur: Duinlustweg, ten zuiden van Kraantje Lek,
Bloemendaal. Toegangskaart verplicht.

BELANGRIJK:

- De wandelingen duren ongeveer 1 1/2 uur. Deelname aan de activiteiten is gratis. Voor beide geldt: tenzij anders vermeld.
- Wij maken onze medewandelaars erop attent dat het meenemen van honden verboden is bij bovenstaande activiteiten.
- Vaak is het natuurlijk een goed idee om op de fiets of met het openbaar vervoer te komen.
- Bij wijze van proef wordt geprobeerd "carpooling" te bevorderen. Als u autovervoer aan te bieden heeft of juist zoekt, kunt u contact opnemen met mevrouw G. Zoer 023-333815.